

СТАНОВИЩЕ

от професор д-р Петя Любомирова Кабакчиева, СУ“Св. Кл.Охридски“, професор по ПН 3.1. Социология, антропология и науки за културата

Относно: Конкурс за доцент по ПН 3.1 Социология, антропология и науки за културата /Теория и история на културата. Социална и културна история на България - ново и най-ново време/.

1. Информация за конкурса

Конкурсът е обявен за нуждите на катедра *Теория и история на културата* към СУ в ДВ бр.105 от 11.12.2020г. Участвам в състава на научното жури по конкурса съгласно Заповед № РД – 38 – 66 от 04.02.2021 на Ректора на СУ проф. А. Герджиков. Единствен кандидат по този конкурс е д-р Галина Николаевна Праскова – Гончарова, в момента гл.ас. в Катедра *Теория и история на културата* на ФФ, СУ.

2. Изпълнение на изискванията за заемане на академичната длъжност

Д-р Галина Николаевна Праскова - Гончарова напълно покрива изискванията за заемане на академичната длъжност „доцент“.

3. Оценка на учебно-преподавателската дейност

Д-р Галина Гончарова чете както лекции, така и води много семинари, обвързани с темата на обявения конкурс, в бакалавърска и в магистърска степен.. Тя е основният преподавател, с лекции и упражнения, на задължителния семинар „Увод в културологичните изследвания“ – 3та и 4та част; и на задължителния курс „Младежки култури“. От 2001 г. води упражненията на задължителния курс, съвсем по темата на обявения конкурс „История на българската култура през Ново и Най-ново време (XIX-XX в.)“, както и други много интересни курсове. Избираемите курсове „Как се става поет при социализма“ (лекции и упражнения); „Интимност и субективност при социализма“ (лекции и упражнения)/, „Поколения, поколенчески дискурси и социално време“ (упражнения) са определено авторски и оригинални. Доколкото съм говорила със студенти на д-р Гончарова, те я ценят високо като сладкодумен и концептуален преподавател.

4. Кратка характеристика на представените научни трудове/публикации

Това, което прави впечатление в научната биография на д-р Галина Гончарова е съчетанието от различни обекти на научен интерес – поколенията, младежките субкултури, религията, смъртта, любовта, различни групи от различни епохи - поетите по времето на социализма, чиновниците в края на 19 в. и началото на 20 в., свещениците, ясновидците, лекарите и т.н., - с едно завидно постоянство в методологията. Всичките ѝ изследвания съчетават интердисциплинарен поглед, резултат от голяма ерудиция в различни области – културна антропология, история, философия, социология, демография, социална психология, с висока компетентност при прилагането на различни качествени методи /биографичен, дълбочинни интервюта, дискурсивен, артефактичен, визуален анализи/, и използване на различни източници /документи – от лични карти, през регистри до идеологически манифести; литературни творби, вестници и списания, снимки, мемоари, дневници, устни разкази и интервюта, статистика/. Това съчетание определя уникалния научен стил на д-р Гончарова – от конкретен /арте/факт, творба, събитие, биография, да разгърне една широка картина на конкретния период, при това в сравнителен – исторически и международен – план,

описана с един брилянтен „вкусен“ език и интригуваща композиция. Този стил бих определила като „запазена марка“ „Гончарова“ и го считам сам по себе си за уникално научно постижение.

Блестящ образец на подхода и стила на д-р Гончарова е последната ѝ книга – хабилитационния ѝ труд „Хроники на замогването и модернизацията в Царство България. Историята на Александър Тенев.“/ София: ИИБМ, СИЕЛА,2021/, чиито приноси ще коментирам в следващия пункт от становището. Тази книга започва с описанието на отсъствието на свидетелства за биографията на Александър Тенев и в следващите глави показва как може да се реконструира тази биография, проследявайки различни данни и документи от времето на неговия живот на локално, национално и дори международно ниво. Тази реконструкция изисква и предполага широка интердисциплинарна ерудираност, която, както коментирах, д-р Гончарова притежава, наред със социологическо въображение и находчивост, съчетани с научна прецизност, ясни методологически ориентири и промислена концептуална рамка. Резултатът е наистина забележителна книга, която, чрез следването на етапите, събитията и заниманията в живота на един човек, очертава различни типаж в буржоазна България, и структурира плътна картина на стопанския, социалния, културния, частния живот на две поколения в буржоазна България, осцилиращи между патриархалните традиции и новото време, между селото, града и Европа, и трудно вписващи се в терминологични клишета и теоретични опозиции. Тези типаж задават пътя на „тихата“, според определението на авторката, модернизация в България, шумно прекъсната от радикалния модернизационен проект, нарекъл се комунистически.

5. Оценка на основните научни приноси

Както стана ясно, ще коментирам приносите в хабилитационния труд на д-р Гончарова – „Хроники на замогването и модернизацията в Царство България. Историята на Александър Тенев.“ Веднага държа да подчертая, че книгата има забележителни методологически, както и конкретни научни приноси.

Аз вече споменах, но и тук ще подчертая като безспорен методологически принос прилаганият от Галина Гончарова подход. На пръв поглед, от заглавието на книгата ще приемем, че тя се движи в полето на микроисторията – биографията на един човек, чрез която се реконструира една епоха. Същевременно обаче панорамата на социалния и стопански живот, който книгата рисува, и внимателното вглеждане в различни групи – типаж, може да „отпрати“ авторката в полето на социалната история, а защо не и в историческата социология. Галина Гончарова нехае за жанровите граници в името на „плътното описание“ /Гиърц, намеси се и антропологията/ на една епоха – с всичките ѝ нива, намерили отражение в една биография. Въпросът не е само в интердисциплинарността, а в особеното движение от биографията към контекста, от контекста към биографията, в наслагването и преплитането на различните кръгове на пребиваване в живота – семейството, дома, родното място, образованието, стопанските амбиции и изяви, селско-градската среда. Самата Галина Гончарова описва метода си така: Изследването...извършва „сложно концептуално движение от биографичните към културните и социалните измерения на фамилното минало, от индивидуалните към контекстуалните и от реалните към символните рамки на преживяното, от Александър Тенев като конкретна личност към бай Сандо като културна фигура“ /с. 57/. Тази реконструкция на индивидуалната биография, но и на социалния свят, в който тя се е осъществила, е впечатляваща, както и лекотата, с която се движи през различните възрастови етапи и социални сфери. Пример за иновативен артефактивен анализ е откриването на спецификата на епохата в личната карта, наред с реконструирането на живота чрез анализ на регистрите, статистическите данни, мемоарите. И същевременно

Галина Гончарова успява да влезе в емоционалния свят на героите, да се постави на тяхно място и убедително да изгради образите им.

Прилагането на този метод води до концептуални приноси, обвързани с критиката както на модернизационната парадигма, така и с обогатяване на тази за множествените модерности. Книгата ясно показва, че случващото се в разглеждания от нея период не може да се впише в категориите на модернизационната парадигма – „изоставане“, „настигане“, „догонване“, „ускоряване“, както и във всяка дихотомична опозиция било на изучавания социален свят, било на обитаващите го персонажи. Едно от значимите методологически предизвикателства е тезата, че модернизацията се случва чрез множество актьори – земеделци, кметски наместници, свещеници, лекари, учители, които къде по-полека, къде по-радикално се изплъзват от традиционно определените им роли и започват да променят света край тях. Така теорията за „множествените модерности“ /цитирана от д-р Гончарова/, която предполага множество пътища към модерното общество, се уплътнява чрез изследването на множеството различни модернизационни агенти/актьори.

Значим научен принос е осмислянето на българския модернизационен процес по времето на третата българска държава като особен тип хибриден процес на съчетаване на традиционни роли и практики с нови институционални отношения – успешните хора са тези, които са между традицията и погледа към бъдещето. Самото описание на серия такива персонажи – свещеникът-общественик, лекарят-моралист, ясновидецът-окултист – е безспорен принос. Но тази хибридность най ясно се открива в главния герой, който е „отвъд алчния лихварин и безразсъдния предприемач“ / 84 с./, а е земеделец, самороден адвокатин, търговец, акционер в банка; с четвърто отделение, но образоваш децата си, дори в чужбина; живеещ в кирпичена къщурка, но построил най-високия сецесионов дом в Нова Загора; с пояс и калпак каращ колело и инвестиращ в трактор, и т.н. Хибридността не е декларирана, а е описана, и то в точно намерени категории.

Тук се спирам само на значимите концептуални приноси. Отвъд това книгата изобилства с находки – съчетанието на самородния адвокатлък с официалния съдебен процес, перипетиите при изграждането на транспортна инфраструктура, описанието на спецификата на българската секуларизация, на появата на свободното време, на електричеството в Нова Загора, не мога да изброя всички.

6. Бележки и препоръки.

Нямам критични бележки. Все пак, тъкмо защото книгата е толкова убедителна, не бих се съгласила с последния извод на авторката – че става дума за „скрита и подмолна модернизация“ /с.397/, защото това определение още е в плен на доминиращото виждане, че модернизацията е резултат от ясно изразена държавна политика от една страна, „модернизация отгоре“, а от друга – от крупни частни предприемачи, „модернизация отдолу“. Книгата въвежда един реален, много значим типаж, който бавно, но сигурно променя средата, съвсем не скрит и подмолен, напротив, основен, явен и ярък модернизационен актьор. И както стана ясно, той съвсем не е единственият, има много модернизационни актьори, които чакат да бъдат открити от талантиливи автори като д-р Гончарова. Бих си пожелала, за себе си, и за четящата публика, тя да напише още подобни книги, които да реконструират и други типажии от предкомунистическа България, не просто оцеляващи, а налагащи се след „победилата Деветосептемврийска революция“, типажите, които така брутално взривяват дотогава сравнително спокойното, макар и променящо се селско/градско общество – интересно е да се проследи тяхната биография до 9 септември 1944, която прави възможен безогледният им и жесток революционен плам. Своята Галина Гончарова чакат още

много типаж – работникът/работничката, инженерите, офицерите, модерните домакини и т.н.

7. Заключение

Убедено считам, че кандидатката не само отговаря на всички изисквания на ЗРАСРБ, на Правилника за неговото прилагане и на Правилника на СУ, за заемане на академичната длъжност „доцент“, а ги и надхвърля. Становището ми за избора на д-р Галина Николаевна Праскова -Гончарова за академичната длъжност „доцент“ е категорично положително и аз горещо препоръчвам тя да бъде избрана за доцент по ПН 3.1. Социология, антропология и науки за културата / Теория и история на културата/ в катедра *Теория и история на културата* към ФФ на СУ.

09.04. 2021, София

Проф. Петя Кабакчиева